

FAAMATALAGA TĀUA: O tagata faigaluega lē tumau e mana'omia foi ona tuuina iai le Fair Work Information Statement. Asiasi www.fairwork.gov.au/fwis

O ai tagata faigaluega lē tumau?

O oe o se tagata faigaluega lē tumau pe afai e faamalieina uma tu'utu'uga o lo'o i lalo:

- ua ofoina atu se galuega ia te oe
- o le pule o le galuega na te **le'i ofoina atu se maliega mautū (no firm advance commitment)** e faapea o le galuega e fa'aaau atoa ai ma se maliega i le faagasologa o le galuega ma
- ua e taliaina le ofo o le galuega ma lou silafia e **le'i iai se maliega mautū** e avea ai oe ma tagata faigaluega.

O lou avea ma tagata faigaluega lē tumau e iloiloina i le **taimi** e ofo atu ai le galuega ma e taliaina.

O le ā le 'no firm advance commitment'?

Ina ia faamautinoa pe na faia e le pule o lau galuega **le no firm advance commitment** ina ua ofoina atu le galuega ia te oe **na'o le 4 ni mafua'aga e ao ona iloiloina**. O ia vaega e aofia ai:

- ▶ pe filifili le pule o lau galuega e ofo atu ia te oe le galuega ma o lau lava filifiliga pe e te faigaluega pe leai
- ▶ o le a ofoina atu ia te oe galuega i taimi e mana'omia ai oe e lau pule e te faigaluega
- ▶ e faamatalaina lau galuega o se galuega lē tumau
- ▶ o le a totogiina ia oe seisi peimeni faaopoopo (casual loading) pe o se totogi patino mo tagata faigaluega lē tumau.

E leai se vaega e tasi e fua iai se faai'uga ma e lē mana'omia foi vaega uma e 4 ina ia 'ausia ai le 'no firm advance commitment'.

E va'ai i se fua faatatau o vaega uma o loo iai (ma ni vaega e lē o iai) ma fai ai le faai'uga, i le silasila i lona aotelega, pe na iai se faamoemoe o le pule o le galuega e faia se firm advance commitment pe leai.

Faata'itā'iga o le 'no firm advance commitment'

O Priya sa ofoina iai le galuega o se tagata faigaluega i se fale'oloo o le galuega sa faasalalauina o se avanoa lē tumau.

O le pule o le fale'oloo na ia ta'ua e mana'omia ona faigaluega Priya pe a pisi le faleoloo pe o lo'o ave livi o isi tagata faigaluega. A lē pisi le pisinisi, o le a itiiti galuega e mau e Priya. O le a ofoina ia Priya ni sifi mo le vaiaso o lumana'i ai ma o le a suisui lava foi sifi mai lea vaiaso i lea vaiaso. E mafai ona te'ena e Priya sifi pe a lē mana'o ai. O le totogi o Priya o le a aofia ai ma le peimeni faaopoopo (casual loading). Na talia e Priya le galuega.

I le mataupu a Priya, e le'i iai se 'firm advance commitment'. E le'i faamautūina e le pule o le galuega ia Priya ni galuega fa'aaau. Sa faamanino e le pule o le fale'oloo o sifi a Priya o le a fesuisuia'i, ma e lē faamalosia Priya e talia sifi. O le galuega sa faasalalauina o se galuega lē tumau (casual) ma o le a totogi foi Priya i le totogi o se tagata faigaluega lē tumau. Ona o lea sa manino le tulaga lea i le taimi na ofoina ai le galuega ma taliaina fo'i, o lo'o tā'ua la Priya o se tagata faigaluega lē tumau.

Maitau: O nisi taimi e galulue tagata faigaluega lē tumau i ni itula masani faatulagaina. E lē faapea la ua avea ai i latou ma tagata faigaluega tumau (fulltime/part-time) ae afai e faaaau pe lea tulaga, e ono mafai ona suia i latou mai le tulaga le tumau (casual conversion) i le lumana'i (e masani lava pe a ma'ea le 12 masina).

Pe faapefea ona avea a'u ma tagata faigaluega tumau pe afai o a'u o se tagata faigaluega lē tumau?

I lalo o le National Employment Standards (**NES**), o nisi tagata faigaluega lē tumau e iai le latou aiā e avea ai ma tagata faigaluega tumau. E faaigoa lea o le 'casual conversion'.

O nisi tagata faigaluega lē tumau e tatau ona ofoina iai le casual conversion e le pule o le galuega ao isi e mafai ona talosaga iai. E tatau ona mae'a ona faigaluega mo le 12 masina i le galuega ma 'ausia isi aiaiga.

O le isi itulau o lo'o faata'atia atu ai le taimi e ofoina atu ai e le pule o le galuega le casual conversion ia oe ma le taimi ua e agava'a ai e te talosaga iai.

Pisinisi laiti

Afai o lo'o faafaigaluega oe e se **pinisni laiti** (itiiti ifo i le 15 le aufaigaluega), e lē mana'omia ona ofoina atu e le pule le casual conversion ia oe. Peitai i nisi mataupu o lo'o mafai lava ona e agavaa e te talosaga ai.

O le isi itulau o lo'o faata'atia atu ai taimi e te agavaa ai e te talosaga mo le casual conversion pe afai e te faigaluega mo se pinisni laiti.

Tusia

I lalo o le NES, o ofo uma ma talosaga faapea foi tali i casual conversion e tatau ona **tusitusia uma**.

Tusia e aofia ai le tusilima, lolomi pe imeli foi mo se faata'itā'iga.

O nisi tagata faigaluega lē tumau o le a aofia i lalo o totogi ma ni maliega e aofia ai ma nisi mea e agavaa ai i lalo o le casual conversion. Agai i le www.fairwork.gov.au/casual mo nisi faamatalaga.

Mana'omia se fesoasoani?

Lē mautonu poo aofia oe i se aiaiga poo se maliega? Asiasi i le www.fairwork.gov.au/awards ma le www.fairwork.gov.au/agreements

Pe tatau ona ofo mai e le pule o le galuega ia te a'u le casual conversion?

E na'ō pisinisi e tai 15 pe sili atu tagata faigaluega e mafai ona ofoina ane le casual conversion i a latou tagata faigaluega lē tumau.

E tatau **ona o latou ofoina ane** ia te oe le casual conversion pe afai e te faamalieina uma aiaiga o lo'ō ta'ua i lalo:

- ✓ ua faa**faigalueg**aina oe e latou **mo le 12 masina**
- ✓ sa e faigaluega i **ni itulā faatulagaina** i se tulaga faifaipea, a itiiti mai po'ō le **6 masina talu ai**, ma
- ✓ e ono mafai pea ona e faigaluega ai i le faasologa lea o itulā o se tagata faigaluega tumau **e aunoa ma ni suiga tetele**.

O le pule o lau galuega **na te lē tau ofoina atu ia te oe** le casual conversion pe afai e apalai se mea o mea nei ia oe:

- ✗ o lo'ō iai **mafuaaga talafeagai** e mafua ai ona lē ofoina atu e lau pule ia oe le casual conversion, pe
- ✗ e te le'i faigaluega i ni itulā faatulagaina mo le 6 masina talu ai.

Mea e mana'omia ona faia e le pule o le galuega

- **Afai e te agavaa ile casual conversion** – Fai atu le ofo tusinga ia te oe, i totonu o le 21 aso pe a mae'a le atoaga o lou 12 masina ile galuega.
- **Afai latou te lē ofoina le casual conversion** – Ta'u atu ia oe e ala i se tusi, mafuaaga ua lē filifilia ai oe, i totonu o le 21 aso pe a mae'a le atoaga o lou 12 masina i le galuega.

O le ā le mea e mana'omia ona fai?

- **Afai e ofoina atu e le pule o le galuega le casual conversion ia oe** – Tali iai i se tusi i totonu ole 21 aso. E mafai ona e taliaina pe teena foi le ofo.
- **Afai e te lē malie ile latou faaiuga e aua le ofoina atu le casual conversion ia oe** – Mulimulita'i i sitepu ua faatulaga atu i le itulau 'What if there's a disagreement?' lea o lo'ō i leisi itulau.

Faata'ita'iga o 'itulā faatulagaina'

O Alex o se tagata faigaluega lē tumau e faigaluega i po o aso Faraille ma Aso Toona'i i se faleaiga i se tulaga e faaaauu pea. O ona itulā ma aso e lē suia.

I totonu o le piliota e 6 masina, na misi ai e Alex ana sifi e lua ina ua gasegase. I se maliega na faia ma lana pule o le galuega, na ave ai lona vaiaso e tasi e malolō ai ona o su'ega a le lunivesitē.

E ui lava sa iai se taimi na aga'i ese ai Alex mai le galuega, o lo'ō faamalieina lava le faamatalaina o 'itulā faigaluega faatulagaina'.

Faamatalaga faaopoopo

Mo nisi faamatalaga faaopoopo e faatatau i galuega lē tumau ma le casual conversion, aga'i ile www.fairwork.gov.au/casual ma le www.fairwork.gov.au/casualconversion

Pe mafai ona ou talosagaina le casual conversion?

O lo'ō e agavaa e te talosaga mo le casual conversion pe afai e te faamalieina uma aiaiga o lo'ō ta'ua i lalo:

- ✓ sa e faigaluega mo le pisinisi mo le 'umi e le i lalo mai o le **12 masina ma le 21 aso** (12 masina pe afai sa e faigaluega mo se **pisinisi laitiiti**)
- ✓ sa e faigaluega i **ni itula masani faatulagaina** mo se tulaga faaaauu e le i lalo mai o le **6 masina mulimuli nei**
- ✓ e mafai ona faaaauu pea ona e faigaluega i le faatulagana lena o se tagata faigaluega tumau e aunoa ma ni suiga tetele e faia ma
- ✓ i totonu o le **6 masina mulimuli nei** e te le'i:
 - te'ena lava se ofo o le casual conversion
 - ta'uina atu ia oe ua lē ofoina atu le casual conversion ona o nisi o mafua'aga talafeagai, pe
 - sa faia sau talosaga mo le casual conversion ae teena ona oni mafua'aga talafeagai.

O le ā le mea e mana'omia ona fai?

- **Afai e te agavaa ma mana'o e fai sau talosaga mo le casual conversion** – Tusi mai lau talosaga.

Mea e mana'omia ona faia e le pule o le galuega

- **Afai ae talia ane lau talosaga** – O le a feso'ota'i ma tali ane ia oe ise tusi i totonu o le 21 aso talu ona maua atu lau talosaga.
- **Afai e lē taliaina lau talosaga ona o mafuaaga talafeagai** – Faatalanoa ma oe ma ta'u atu ia oe e ala i se tusi, mafuaaga ua lē taliaina ai, ma ia faia i totonu o le 21 aso talu ona maua atu lau talosaga. Afai ae e toe 'ausia foi aiaiga i leisi 6 masina, e mafai foi ona e toe talosaga.

? O ā mafua'aga talafeagai?

O le a fuafua lava mafuaaga talafeagai i lou tulaga faapea foi i le pule o le galuega.

E ono aofia, i totonu o leisi 12 masina:

- o le a lē toe iai le avanoa o lo'ō e faigaluega ai
- o le a o'ō ina matua'i faaititia ou itulā faigaluega
- o le a suia aso ma taimi e mana'o lou pule o le galuega e te faigaluega ai, ma o le a e lē avanoa e te faigaluega ai i ia taimi fou.

O mafuaaga talafeagai e mafai foi ona aofia ai, le faia o le ofo o le galuega po'ō le taliaina o le talosaga, o le a lē ō gatasi ma le faiga filifiliga e mana'omia i lalo o tulafono a malō o le Taupulega, Setete po'ō le Teritori.

Pe faapefea pe a ou lē malie i le pule o le galuega ile mataupu lea o le casual conversion?

Afai e iai se fete'ena'iga a oe ma le pule o le galuega e faatatau i le casual conversion, e aofia ai ma tulafono ma mea e mana'omia mo le faia (po'o le lē faia) o se talosaga poo se ofo, e iai laasaga e mafai ona e faia e foia ai.

Fua i le tulaga o loo e iai, e ono mafai ona e aveina ane se tagata e fesoasoani ia oe pe fai foi ma ou sui ile taimi e faatalanoa ai le mataupu (e ono aofia ai ma se iuni e mafai ona fai ma ou sui).

Laasaga 1. Siaki muamua po'o kava oe e se faailoga po'o se maliega. Lē mautonu? Asiasi i le www.fairwork.gov.au/awards ma le www.fairwork.gov.au/agreements

- **Afai o lo'o kava oe i se faailoga po'o se maliega**, e mana'omia ona mulimulita'i oe ile fuafuaga ua faata'atia mai mo le feagai ai ma fete'ena'iga e faatatau ile National Employment Standards (NES). Silasila ile vaega o le 'O ai e maf ai ona fe soasoani?' pe a mana'omia se fesoasoani faaopoopo.
- **Afai e lē o kavaina oe e se faailoga po'o se maliega**, faasee ane ile laasaga 2.

Laasaga 2. Afai e te le o aofia i se aiaia o galuega po'o se maliega, e mana'omia ona e siakiina pe o iai se vaega i lau konekarate tau galuega po'o seisi ituaiga maliega tusitusia e faatatau i le feagai ai ma fetu'una'iga faatatau i le NES po'o le casual conversion.

- **Afai e iai**, e mana'omia lou mulimulita'i i le fuafuaga ua faatulaga e faafoe ai fete'ena'iga. Silasila ile vaega o le 'O ai e maf ai ona fe soasoani?' pe a mana'omia se fesoasoani faaopoopo.
- **Afai e leai**, faasee ane ile laasaga 3.

Laasaga 3. Afai o le faiga e faafoe ai fete'ena'iga i le laasaga 1 ma le 2 e lē apalai ia oe, taumafai e fo'ia sa'o le mataupu ma le pule o le galuega e ala i le faatalanoa ma latou (e mafai ona e faaogā a matou lesona faia fua ma o lo'o faapipi'i atu sootaga i lalo ina ia fesoasoani ai ia oe i le faia o lea tulaga). Afai e lē mafai ona fo'ia le mataupu i le auala lea, silasila ile vaega o le 'O ai e maf ai ona fe soasoani?', o lo'o ile pito i lalo mo se vaega e te maua ai se fesoasoani.

Maua le fesoasoani i talanoaga

Saili courses faia fua i upega tafāilagi e fesoasoani ai ia oe ia faia ni talanoaga ile galuega (e aofia ai ma le casual conversion) i le www.fairwork.gov.au/learning

O AI E MAFAI ONA FESOASOANI?

Afai e te mana'o i ni faamatalaga po'o se fesoasoani, pe o iai sau mataupu e lē o mafai ona fo'ia, e ono mafai ona fesoasoani atu seisi vaega.

Fua i le tulaga o lo'o e iai ma pe faapefea ona e mana'o e fo'ia le faafitauli, o lo'o iai nisi nofoaga e mafai ona fesoasoani ia oe.

O le Fair Work Ombudsman (Komesina o Galuega Talafeagai) ma le Fair Work Commission (Komisi o Galuega Talafeagai) e mafai ona fesoasoani.

E mafai ona e saili fesoasoani mai le Federal Circuit ma le Family Court i nisi o mataupu.

KOMESINA O GALUEGA TALAFEAGAI	KOMISI O GALUEGA TALAFEAGAI
<ul style="list-style-type: none"> • sauniaina faamatalaga ma fautuaga e faatatau i ituaiga galuega (lē tumau pe tumau) • sauniaina faamatalaga ma fautuaga e faatatau i aiā, totogi ma faamanuiaga mo tagata faigaluega lē tumau, e aofia ai ma faamanuiaga o le casual conversion • faia fua faaopoopoga, templates ma courses i luga o upega tafāilagi • fesoasoani e fo'ia faafitauli i nofoaga faigaluega • faamalosia tulafono i nofoaga faigaluega ma tuuina faasalaga mo le solia o tulafono i nofoaga faigaluega. <p>www.fairwork.gov.au - 13 13 94</p>	<ul style="list-style-type: none"> • feagai ma fete'ena'iga e faatatau i le casual conversion (pe afai e lē mafai ona fo'ia sa'o ma le pule o le galuega) • mafai ona feagai ma fete'ena'iga e ala i faatalanoaga, faaleleiga, ma le faia o ni fautuaga pe faailoa foi se manatu • afai e malilie iai oe ma le pule o le galuega, e mafai ona feagai latou ma le tou fete'ena'iga e ala i feutana'iga (faia se faaiuga autasi). <p>www.fwc.gov.au - 1300 799 675</p>

FEDERAL CIRCUIT MA LE FAMILY COURT A AUSETALIA (SMALL CLAIMS COURT)

E mafai ona e saili fesoasoani ile small claims court o le Federal Circuit ma le Family Court pe afai o lau fete'ena'iga i le casual conversion e faatatau pe:

- e te faamalieina mea e mana'omia ina ia faia ai e le pule o le galuega se ofo ia te oe ina ia avea oe o se tagata faigaluega tumau
- e te ausia mana'omiaga e talosaga ai se casual conversion
- o lo'o iai mafuaaga talafeagai a le pule o le galuega e lē ofoina atu ai ia oe le casual conversion
- e iai mafua'aga talafeagai a le pule o le galuega e te'ena ai lau talosaga mo le casual conversion.

www.fcfcga.gov.au – 1300 352 000